

УДК 634.222:631.521

Ласкавий В.В.

Дослідна станція помології ім. Л.П. Симиренка Інституту садівництва НААН України,
с. Мліїв, Городищенський р-н, Черкаська обл., Україна
e-mail: laskavyivictor@meta.ua

ОЦІНКА НОВИХ СОРТІВ І ЕЛІТНИХ ГІБРИДНИХ ФОРМ СЛИВИ СЕЛЕКЦІЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ ПОМОЛОГІЇ ІМ. Л. П. СИМИРЕНКА

Відповідно до прийнятої класифікації, слива належить до роду слива (*Prunus* L.) підродина сливових (*Prunoideae* Foche) родини розаних (*Rosaceas* Juss.) порядку розоцвітих (*Rosales* Dindl.). Ареал сливи дуже великий. Зокрема в Україні поширені лише терен, алича і тернослива. Цим видам сливи, а також домашній, уссурійській, китайській, канадській і американській належить найбільша роль в промисловому садівництві, в утворенні сортименту сливи. Найбільше господарське значення має слива домашня. До цього виду належить переважна більшість цінних сортів сливи, що зустрічаються в культурі. Понад 90% сливових насаджень зайнято сортами цього виду. Таку велику популярність вони здобули завдяки високим смаковим, товарним і технологічним якостям плодів та високій продуктивності дерев.

В даний час промисловий сортимент сливи регламентується переліком, що міститься в РДержавному реєстрі сортів рослин, придатних до поширення в Україні. Так, за станом на 2018 р., офіційно допущені і рекомендуються до вирощування 14 сортів. Але їх кількість нерівнозначна по ґрунтово-кліматичних зонах. Для вирощування у всіх зонах рекомендуються чотири сорти: 'Волошка' і 'Окра са саду'. Для Степу рекомендуються сорти 'Ренклюд ранній', 'Угорка донецька' і 'Угорка донецька рання'. Сорти 'Кантата', 'Пам'ять матері' і 'Стенлей' допущено до вирощування в степовій і лісостеповій зонах, а 'Ода', 'Ненька', 'Сентябрьська' і 'Ренклюд Карбишева' — в Лісостепу. Лише сорт 'Оригінальна' рекомендовано для вирощування в Лісостепу і Поліссі. Вказаний по зонах сортимент сливи — це своєрідний кістяк культури для промислового садівництва. Однак, сортимент сливи потребує урізноманітнення, враховуючи специфічні умови природно-кліматичних зон. Тому, актуальним є вивчення і рекомендації до впровадження у промислове садівництво нових високопродуктивних сортів сливи.

Мета роботи полягала у виділенні сортів, адаптованих до умов Лісостепу, які б відповідали вимогам сучасного садівництва і могли значно покращити районований сортимент. Для цього проводилась комплексна порівняльна оцінка сортів і перспективних гібридних форм сливи селекції Дослідної станції помології ім. Л.П.Симиренка за господарсько-біологічними ознаками. У процесі досліджень виконувалися на-

ступні завдання: провести оцінку урожайності, вивчити товарні та смакові якості плодів, вивчити особливості росту дерев.

Дослідження проводилися з 5 новими сортами і 4 елітними формами сливи селекції Дослідної станції помології ім. Л.П.Симиренка. Контролем був районований для умов Лісостепу України сорт сливи Волошка. Рік садіння дерев 2005. Схема садіння 6 x 4 м (416 дерев на 1 га). Кожен варіант досліду закладено в триразовому повторенні. Розмір повторення – 8 дерев. Дослідні ділянки розміщено методом рендомізованих повторень. Всі дерева щеплено на аличі. Формування крон дерев проводилось по розріджено-ярусній системі. Дослідження проводилися протягом 2012 – 2016 років (8–13 рік після садіння), що припадає на період повного плодоношення дерев сливи.

Проведеними дослідженнями встановлено, що за однакових умов вирощування сорти та елітні гібридні форми істотно різнилися за врожайністю порівняно з контролем як в окремі роки, так і за сумарним урожаєм. Стабільно істотно вищий урожай мали сорти 'Трудівниця Млієва', 'Пам'ять матері', 'Оригінальна' і форма №12456 ('Добра'). Істотно нижчий урожай у порівнянні з контролем протягом всього періоду досліджень мав сорт 'Кантата'. Урожайність на рівні контролю мали форми №8121 ('Янтарнамлівська') в 2012 і 2013 та №8124 ('Престиж') в 2012 і 2014 роках, однак за сумарним врожаєм вони істотно переважають контроль. Істотно не відрізнялися від контролю за сумарним урожаєм сорт 'Ненька' і форма №8115 ('Окраса саду'). Слід відмітити, що середньорічна урожайність всіх досліджуваних сортів і елітних форм була високою як для сливових насаджень у пору повного плодоношення: від 13 ('Кантата') до 19,3 т/га ('Трудівниця Млієва').

Товарні та споживчі якості плодів, як і інші біологічні особливості, в значній мірі залежать від рівня агротехніки, віку дерева, природних умов та урожаю. Основними показниками якості плодів є їх розмір, величина кісточки, привабливість зовнішнього вигляду і смакові властивості. За середньою масою великі плоди (від 36 до 45 г) мали сорти 'Пам'ять матері' (40,0 г), 'Оригінальна' (40,4) і 'Трудівниця Млієва' (43,7). Дуже великі плоди (понад 45 г) були у сортів 'Кантата' (52,0), 'Ненька' (58,0) та елітних форм №12456 (53,2), №8124 (58,0), №8115 (62,0), №8121 (64,2). Порівняно з контролем, як за середньою, так і за максимальною масою істотно більші плоди мали елітні форми №8121 ('Янтарнамлівська') і №8115 ('Окраса саду'). На рівні контролю за цими показниками були сорт 'Ненька' і форма №8124 ('Престиж'). Решта досліджуваних сортів і форм мали плоди істотно менші ніж у контролю.

У плодів всіх досліджуваних сортів кісточка добре відділяється від м'якушу, що є важливою властивістю при виготовленні соків, желе, вино-матеріалів і високоякісного чорносливу, коли виникає необхідність видалення кісточки з плодів. При визначенні потреби сировини на певний об'єм продукції переробки важливо знати відсоток в загальній масі пло-

дів, який припадає на кісточки. Тому важливою ознакою є відносна маса кісточки, яка стабільна у переважній більшості сортів сливи. В досліді істотно більшу за контроль (3,8%) мав відносну масу кісточки сорт 'Кантата' (4,3), а істотно меншу – сорт 'Пам'ять матері' (2,0) і елітна форма №8115 ('Окраса саду') (3,1). Решта сортів і гібридних форм за відносною масою кісточки істотно не відрізнялися від контролю.

Всі досліджувані сорти і елітні форми мають надзвичайно привабливі на вигляд плоди, які відзначаються високими смаковими властивостями.

У пору повного плодоношення габарити дерев сливи з роками змінюються в незначній мірі. Це пов'язано із затуханням ростових процесів. Оскільки в цей період ростові параметри дерев залишаються майже сталими, є можливість оцінити їх залежно від сорту. За висотою дерева досліджуваних сортів істотно не відрізнялися від контролю 'Волошка' (455 см), лише дерева сорту 'Ненька' мали значно нижчу висоту (360), а сорту 'Пам'ять матері' – були істотно вищими (490).

Діаметр крони дерева визначає величину площі проекції крони на поверхню ґрунту. Істотно меншими у порівнянні з контролем (370 см; 10,8 м²) ці параметри були у дерев сорту 'Ненька' (340; 9,1), більшими – у дерев сортів 'Трудівниця Млієва' (410; 13,2) і 'Пам'ять матері' (390; 11,9). В решти сортів дерева за цими параметрами від контролю істотно не відрізнялися. Дерева у досліді посаджено з площею живлення 24 м². На 16 рік після садіння проекції крон дерев покрили цю площу від 37,8 ('Ненька') до 55,0% ('Пам'ять матері'). Відбулося змикання крон в площині ряду у всіх сортів, крім сорту 'Ненька'.

УДК 57.017.3: 631.526.3: 633.25(477)

Лещенко О. Ю.

Інститут лісового і садово-паркового господарства

Національний університет біоресурсів і природокористування, вул. Генерала Родімцева, 19, м. Київ, 03041, Україна

e-mail: landscape_architecture@nubip.edu.ua

АДАПТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ *Lolium perenne* L. СОРТІВ УКРАЇНСЬКОЇ СЕЛЕКЦІЇ

Аутекологія сортів рослин *Lolium perenne* L. висвітлена фрагментарно лише у поодиноких працях (Сердюк М. А., 2018; Рахметов Д. Б. 2014; Лещенко О. Ю. 2014-2016). У теоретичному і практичному аспектах комплексні системні дослідження аутекологічних властивостей механізмів адаптації рослин *L. perenne* сортів української селекції та перспективи їх використання у культурфітоценозах є актуальними (Лещенко О. Ю. 2016 рр.). Аналіз Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, свідчить про обмежене пред-